

INCIPIT CANDIDI PRESBYTERI DE VITA ÆGILI ABBATIS MONASTERII FULDÆ LIBER.

Candidus ad Modestum.

*X*quo me pater ille senex fastigia vita
 Ægil Bangolfi quondam labentibus annis
 Communisque patris olim memorabile nomen
 Litterulis mandare iubet, post iussa beati
 Vota viri, moresque graues, animumque virilem
 Ex tunc non piguit nec nunc meminisse piget me.
 Hinc iuuat, o frater, quo non prastantior alter,
 Huius namque senis famosi culmina vita
 Quae iuuenis iam, postq; senex, celeberrima vidi,
 Rebus in eximiis quaeque interdum auribus hausi
 Relligiosorum ex dictis pia facta virorum,
 In cumulum congesta tibi sacrare Modesto.

Ducitur puer Ægil ad monasterium Fuldam.

Hic iuuenis Norica quondam regione serena
 Nobilis exoritur, illic haud multa moratus
 Tempora progenies patriis euectus ab oris
 Ducitur in siluam fagi de nomine dictam
 Buchoniam; vnde isorvus serpens ubi labitur amnis
 Fulda, vnde iste locus ubi nunc ingentia cernis
 Mœnia, prima olim nomen ab origine sumpsit.
 Ventum est interea varia per compita longè
 Ad sanctum lectumq; locum, templumq; dicatum,
 Martyr ubi, pro laude Dei Bonifacius almus

*Qui pro lege Dei duro succumbere Marti
Quondam non timuit, digno veneratur honore.*

Præsentatur Styrmæ Abbati, & defertur ad
scholam.

Proditur hic puer ventus, pro postibus adstans
Ægil, forte viro qui tunc ditio regebat
Canobium Fuldense humilis sub manibus huius.
Quem mox blandiloquo Styrmæ cum murmure visum
Suscepit, lassiq; suis complectitur vlnis,
Ac iuueni consanguineo dat basi pastor.
Talibus auspiciis primævis miles ab annis
Christi capit; ab hinc qui sit post exitus, atq;
Qui sibi iam fuerit iuuenili in pectore sensus,
Quæq; viro succrescenti constantia mentis,
Si mihi vita comes fuerit, si spiritus intus
Corpus alit, lingua & solitum si munus habebit,
Progressusq; dabit summa ac veneranda secundos
Maestas, eadem paucis superare Camenis,
Incipiam. Abbatis post hæc subductus ab æde
Hic puer in verbis scholæ defertur ad arcem,
Lex æterna Dei semper, qua munere Christi
Discitur à pueris, seniorumque ore docetur.
Nec mora continuo cepit elementa parare.
Utque apis esuriens primo cum tempore veris
Enitens paribus volitat per gramina pennis,
Campigenosque sibi certat decerpere flores,
Altius inde volans, glaucas stridentibus alis
Nunc salices, nunc namque pyrum platanumque nitentem
Floribus ore legit, tiliam feruore recenti hinc
Mellis suam sat agit cæco sub condere tecto.
Haud secus hic iuuenis librorum carminis primum
Corticibus veluti rasis quis pascitur acris
Darec vi quoque non propria, sed munere Christi
Proficiens ætate simul sensuque sagaci,
Pasci promeruit umbrati nectaris haustu.

Fit monachus & ordinatur Presbyter.

Hinc etiam monachis iam tunc Fuldensibus hærens,
Moribus, atque habitu vitæ celestis amore

*Succensus, eum consilio fratrumque Patrisque
 Iungitur, ac nitidis Christi succingitur armis,
 Signifer intrepidus Christi tutamine fretus.
 Fit comes interea Patris fidusque minister
 Prospere cuncta gerens; supplex oracula cuius
 Sapius una cum senibus spariatur ad alta;
 Sape etiam ante omnes, multa exspectante caterua
 Iussus iura dabat, iterumque infanda vetabat,
 Ac magna ingenij quæque discreuerat arte,
 Tempore non alio, meritis & dogmate clarus,
 Felix patre satus quondam, felicibus annis.
 Ægil hoc sortitus erat baptisate nomen.
 Fungi promeruit ab Lullo Prasule sacro
 Presbyter infestis mundi direptus ab undis.*

Catalogus Abbatum monasterij supra dicti.

Contigit interea senio morboque peresum
 Styrmen, qui fuerat primus fundator & Abbas
 Canobij Fuldenfis, ab hac quoque luce migrasse,
 Credimus, in lucem semper sine fine manentem.
 Cuius post obitum concordi voce boantum
 Bangolf eligitur, larga Germanica proles
 Rite Pater præcessoris porrectus ab ore.

Metaphoram inducit poëta.

Hoc nam cessante successit monoceros qui
 Forte gregem sibi commissum, res facta refertur,
 Nescio qua fronte, stimulis agitabat ineptis,
 Donec vi nimia pastum fontesque fluentes
 Dulciana namque loca & stabula alta coactus
 Deserit, atque fuga regnis decessit auitis.
 Quid maiora sequar * thomi, dum pondus in istis
 Si quis ab ore velit peragrans hac cuncta referre.
 Congeritur quodam instinctu grex omnis ab vno
 Lanigero, circumspèctè collectus in vnum &
 Spem sibi direptam saltim viresque recepit,
 Atque iterum in solitum repedauit concite pastum.

*Thomi.

Regia cura circa fratres Fuldenses.

Hinc quoque, sublato siluestri monocerote,
 Inprouisa citò surrexit regia cura
 Hluduici, qui semper erat melioris amator
 Vitæ; qui monachos casto dilexit amore.

* *sospitem.* Quem Deus omnipotens * *sospem* de sede paterna
 Conlocat; & regnum lucis sedemque beatam.

Aaron & Adalfridus Galli monachi instaurant Germanica Monasteria. Misit ab occiduo hic monachos qui maxime nostros
 Quin & finitimos fratres, hincque inde cubantes
 Mores & studia, & leges, & dogmata patrum,
 Incepta incipere, & lapsa renouare monerent.

Legatio fratrum ad Imperatorem directa.

Subdimur interea, duro custode remoto,
 Scilicet extremis v, que dum frater Adalfrid,
 Vnus ab occiduis nostris comitatus ad alta,
 Fratribus eximij subiens oracula Regis,
 Frustrataque loco, & diro spoliata magistro
 Fulda patre pio rursus vestirier orat.

* *Hludwic. Imp.* Cui pia * *progenies* contra sic ore locutus:
 Vade age, consiliumque voca, fratresque saluta;
 Et quemcumque velint iuste riteque repertum
 Expetito patrem, ex nobis, concede labori.
 Dixerat, & latum clarâ dimisit ab aula.
 Ille ubi percepit Regis responsa petentis,
 Atque hac ipsa suo voluens sub pectore versat,
 Hortatur socios creber, iubet esse paratos,
 Cogit inire viam, & celerem per opaca locorum
 Concite ferre gradum, per terras, gramina, lymphas,
 Per montes, vallesque simul, per densa ferarum
 Lustra, lupus horrendum vlulans ubi deuius ore
 Sanguineo, sepe insidias sub corde volutat.
 Nec mora cumque dies noctis superauerat umbras
 Titanisque rubens orbi lux alta refulsit,
 Statim cum sociis missus de Rege remissus,
 Ardua certatim pariter ad mania tendit

*Fulda, parta quidem secum bona dona reportans,
Interea latos volitat pennata per agros,
Cænobij Fuldenfis ouans adlabitur aures
Fratrum fama, boni, cursum rumoribus aptis,
Forte virum ostentat, absque discrimine sospem
Confectum, lauique monet nil mente vereri.
Hac adhuc memorans lictor de Rege venusto
Missus adit, nostrique simul cum Principe fratres
Odilho Reccheo & senior iam functus uterque
Presbyter & Monachus, animo latique minores
Iussi tecta petunt, neque enim post tempora multa
Fratribus accitis, Regis ita nuntius orsus.*

*Odilho
Reccheo
inter le-
gatos.*

Responsio Imperatoris fratribus aperitur.

H*Ludovicus Rex pacificus Casar que serenus
Vobis iam propria mandauit voce salutem.
Et quemcumque cupit vestra concordia concors
Rite patrem iustè que simul dignè que repertum
Læsis luminibus vestro concessit amori.
Dixit & introrsus oris spiramina sepsit.
Nulla mora in medio supplex in rebus egenis
Fratrum congeries responsa ante ora ferentis
Corpore conlapsò genibus procumbit humi mox,
Grates persoluens dignas, hac munera danti.*

Increpatio Poëtæ & exhortatio eiusdem.

Q*uis tibi tum fraterna cohors in pectore sensus?
Imo talia voluenti quæ mente voluntas,
Quasue tremens cieras concreto corpore voces?
Nonne via simplex fratrum se flectit in ambas
Discolor atque subintravit discordia pone
Turbataque ruit simpla concordia retro.
Talia si subeas ultra O sociabilis ordo
Concilia, tenui liceat te voce monere.
Parce metu, solique Deo confidere discere,
Poste Deo placita si scis; si postere nescis
Aut tibi si desit veri sapientia verbi*

Atma

*Alma altaque Fide regnantem cernuus ora
Qui bona cuncta dabit, & nulli probra rependit.*

Datur licentia aspirandi super Abbatis electione &
consilium Seniorum, & Abbatis
electio.

Larga quidem super hoc concessa est copia fandi
Fratribus, inq; vicem dehinc respirare potestas.
Fit subito fratrum passim concursus in unum;
Longis porticibus, claustris confessio longa
Cernitur hinc vario varia sermone leuata.
Concite prorupit in medium res dissona circum
Fusa rotas, acuens varijs rumoribus * iras
Infausta genitrice sata discordia proles.
An id quae an sileam, vulgi sententia fatur
Quod quis flammigero valide contactus ab igne
Ignem flammigero pauitanti mente veretur.
Hicce patrem petit hunc, illum namque ille reposcit
Quem pars una cupit, refugit pars altera, longè
Compellare senem iuuenis, audetque virum vir
Vocibus infestis duroque laceffere verbo.
Nec iam quis proprium furtim testatur amorem:
Curritur ad solita saltim solatia votis.
Omnibus in commune Deo prex * alta refertur.
Supplicat obnixè ostendi fraterna voluntas,
Dextera quid super hoc statuatur manus Omnipotentis.
Perspice nunc precor, O confidentissime frater,
Ipse Deus Rex perspicui possessor Olympi
Fidis quam facile miserans in rebus egenis
Consulit Omnipotens; discors & futtilis amens
Ast haeresis refugit, subito bipotentibus intrat
Lata quidem comitata Fide Concordia portis.
At verò interea quatitur densissime signum,
Quo moniti fortasse animis non viribus aquis,
Ordine permixto fratres glomerantur in unum,
Exin more quidem solito fit lectio versus;
Inde sequens tandem extemplo prece ritè peracta
Erupt in vocem grauitè pars ardua fratrum,
Ac salubri dehinc consilio, sic ore ferebat.

Congregatio
tionis Fuldae
frequentia.

* gloss allo.
curtionibus.

* à prece.

Signum.
quod nobis
Campana.

Nos O fida manus vario turbante tumultu
 Sape sub aduerso partim sudaſſe labore
 Contigit in commune tamen discrimina morbi
 Mixtim nos toleraſſe mali contingeret adhuc,
 Celsi fulminea ſubito ni dextera Patris
 De ſuper adueniens noſtri miſereſceret ultro.
 Sed quia nos voluit magni regnator Olympi
 Hac iterum loca præcipere, non linquere; noſque
 Rurſus in antiquam noſtra conducere formam
 Vita, nunc anima, totis nunc viribus eſto
 Quiſque ſua vitæque memor; præſumite Patrem
 Fratres qui valeat, ſupplex licet ore recuſet
 Non hunc, qui cupit atque nequit, licet ore repoſcat.
 Moribus inſignis pariter cum dogmate ſacro ac
 Mente pia dignè tantam præcedere turbam.
 Hac memorans circumſpectè pars ardua Patrum
 Extuderat ea dein repetens quoque cetera prona
 Contulit inque vicem ſpiſſo ſermone reformat.
 Haud mora continuo concordia mente vetuſtus
 Poſcitur in Patrem Noricâ regione ſerena
 Nobilis adueniens olim & paruiſſima proles
 Æigil, tuncque grauis veterum ſcrutator aſorum.
 Quocumque reluctanti, ſedato pectore pauca
 Fraternali ante quidem nobiſcum fœdus iniſſe
 Te meminiffe decet, ſocium miſerere tuorum, &
 Si quid habes virtutis, ait Concordia fratrum,
 Corporis atque anima precibus neuſubtrahere noſtris.

Excusatio eiſdem, & obiectio fratrum, & conſenſus ſenis.

Tunc quoque longæuis, commoto pectore contra.
 Nonne vides quod hoc corpus effata ſenectus
 Deprimat, exagitatque caput, veſtigia torquet.
 Viſus languet, lacerat præcordia tuſſis,
 Corporis ac totos quatit ager anhelitus artus.
 Solus, quapropter, fateor, ſuſſistere tanta
 Pondera non valeo. Senior ſic ore repugnans
 Dixerat, & luteos lacrymis perfudit ocellos.
 Deſine plura Pater, inquit, & cede petenti huic
 Cænobio, non, oro, ſenem te cura refringat.

Nnn

Huius

Huius namque operis Fratrum Concordia tecum
 Viribus infessis pariter sufferre laborem
 Sponte subit; nec te solum sub fasce dolere
 Sustinet. hincce senis durum mollescere capit
 Pectus; & hinc fratres dictis affatur amicis.
 Non me velle fugam mihi met pro laude paciscè
 Huius profiteor operis; nec terruit hoc cor.
 Horridus iste labor, sed debilitata senectus
 Terrebat, morbusque tumens, & pestifer hostis.
 Nunc iam cedo equidem iussis, ac iussa faceffo.
 Tu tamen interea pariter, Concordia fratrum,
 Viribus infessis mecum partire laborem.

Itur ad Regem super Abbatis confirma-
 tione.

* Veritas
 uel. ornat.

HÆC ubi dicta essent, * verrat fraternapoteftas
 Fratres ac socios proprio de corpore lectos,
 Quicum Patre simul nouiter seniore recepto
 Regis ad eximij super hoc decreta recurrant.
 His quoque compositis, pergunt; comitatur Aaron
 Primus ab his, misit sollers quos regia cura,
 Ad nostrum commune bonum sub tempore, quo nos
 Improbus atq; minax demum furialibus ausis
 Monoceros iam cessauit terrere fugaces.
 Solibus hinc etiam nonnullis rite relectis,
 Venit ad occidua hac eadem legatio rura,
 Caesaris antiqui supplex oracula poscens.
 Tum namq; occiduas monachus & Presbyter alii
 Regis ad aspectum prior inuitatus Aaron
 Progreditur, causasque via fratresque venisse
 Euldenses, humili coram sermone patenter
 Rege aperit, atq; ante fores astare, reclusit.
 Quos cum pro foribus Caesar praesensit, ut intrene
 Dicitur, at * Senior fratrum stipante caterua,
 Intrans, procidit ad genua, genibusque volutans
 Vna cum sociis, vultum regnantis honorat.
 Nec mora continuo, dextrâ innuit ipse nitenti
 Atque astare iubet prior, & sic incipit ipse.
 O nati fratresque mei, lectique parentes
 Spes patria, nostrique decus & gloria regni.

* Aegil
 cum suis
 Imp Gene-
 ratur.

Vos horrenda nimis ante discrimina pestis
 Lethifera urgebant, saltem nunc eruta corda
 Erigite, mastrumque metum secludite; vestra
 Regula quod deceat, intento corde tenete.
 Ipsa est porta, atque arcta via, qua ducit ad alta
 Regna poli; contendite nunc intrare per illam,
 Ut per eam modo currentes veniatis ad illum,
 Qui vos de tenebris miserans, & carcere ceco
 Non meritis produxit in admirabile lumen.
 Currite nunc fratres, vite dum lumen habetis
 Ne tenebra vos praeipiant, ante omnia pacem
 Veram pacem, inquam, sine qua nec munus ad altar
 Proficit adlatum, neque enim possessio quemquam
 Pauperibus profusa iuuat, nec martyr ab alto
 Iudice dona tulit unquam seruate monebo.
 Hæc dicens aliaq, simul longo ordine multa,
 Quem vobis optastis, ait, producite Patrem
 Fratres; caritæ subito conspersus Ægil
 Porgitur in medium constanti mente vetustus
 Regis ad Imperium propius processerat ultra.
 Progrediens, quem ut conspexit, rex arduus insit;
 Istene pastor adest quem omnis Concordia fratrum
 Concors prouehit, atque probat vno ore canoro. at
 Regis suppliciter pauca legatio fratrum,
 Iste est, ô bone Rex, nunc inclinata recumbit
 In te summa eadem; tantum decerne tenendum, ô
 Spes nostra nostræque decus & gloria vitæ.

Confirmatio Regis & instructio eiusdem.

Ecce senex iste hic præsens quem poscitis adstat.
 Hunc habetote Patrem, hunc fratres seruate parentem.
 Tuque tuos addisce Pater seruare minores
 Omnium studio, inque vicem pia fœdera sollers
 Iungere semper ama, retro de pace ruentes
 Corripe, ne pereant, suauiter reduciq, salubri
 Ad pacem repedare doce, discretus in omni
 Re quoque caustidicus suntu: quod condita norma
 Communis doceat intento corde teneto.
 Ecce ibi reperies fixam, quid pastor ouilis

Præuius, atque tener quid dehinc post terga sequens grex
 Exsequitur, operis pariter qui pastus obasis
 Lanigeris pro sit teneris, qui congruat agnis.
 Nec minus ordine composito scrutator auarus
 Quæ agris debilibus maneat quæ cura fouendis,
 Hanc Benedictus ouans sacro spiramine plenus
 Legem constituit, Monachorum rite magister,
 Seruandamque suis secum mandarat alumnis.
 Hanc tibi nunc committo equidem, tu percipe normam.
 Atque in ea totum ô pastor sub fœdere firmo
 Canobium Fuldense, bona ex hinc omnia circum
 Quaque loca ipsius iam decernoque tuenda.
 Hæc ait, & fratrum precibus Rex inclitus almis
 Expetitis, in pace simul dimisit abire.

Reuertitur per Mogontiam pater
 Ægil.

Posthac inde means, socium comitante caterua
 Iste pater latus gressum direxit ad urbem,
 Quondam opulentam opibus, opere constructa vetusto
 Apparet, quæ, namq. super glacialis aquai
 Ripam Rheni in quem fluitans turgentibus undis,
 Non parte ex alia castrum qua cernitur ingens
 Haud procul à ponte sursum, quem sospite regno
 Olim Rex Karolus fecit, prolabitur amnis
 Mogoin, ex quo, ut fama sonat, Mogonti adicta est.
 Hæc istolfo interea venit gratissimus hospes
 Ægil Pontifici sacro Mogontiacensis
 Ecclesia, condigno etiam susceptus honore.
 Primum ducitur ad templum, precibusque peractis
 Presulis occurrit subito conspectibus, inque
 Oscula pacis iens pronus, dignanter adorat.
 Postquam consedere simul prouectus uterque
 Temporis atate, pariterq. in dogmate claro
 Legis iustitia, Prasul, Pastorque vetustus,
 Adueniens prior urbis apex, sic incipit ore.
 Nos Pater in primis laudemus cunctipotentem,
 Atque olli grates dignas dicamus ouantes,
 Qui sibi nos proprio deuotos munere vernos
 Vna cum socijs sospes conduxit in vnum.

Mogontia
 descriptio.

Mogoin. i.
 Manus.

Præterea te nosse decet, qua pondera quondam
 Quamque inportuna temet pressere, tuosque
 Consocios, indiscreti regnante tyranno, &
 Maxime nunc, quia te voluit regnator olympi
 Notis præficere vigili tutamine * mandris
 Ne quandoque Pater subiectos more prioris
 Exagitant, ex his forte indignatus aberres
 Non te decipiat falsa & fugitiua potestas
 Sacli pompiferi, nec te pomposa virago
 Possideat, iram cohibe, fuge nomen auari;
 Omnia fac cum consilio, sic Idida quondam
 Basileos Solymæ, repetens, sic * legifer ipse
 Vester, ait; & post factum te pæna reorum
 Non cruciet, nec verba dehinc tibi dira manebunt.
 Consule quosque tuos Pastor pietate paterna;
 Consule quosque tuos fratres, quia sæpe minori
 Optima quæque bona, rerum qui condita præsens
 Inspicit omnipotens, pandit; dignaque reuelat.
 Sæpe quidem strophæ mentem confundit inanem,
 Hostis peruersi retrò feriente sagitta,
 Aut ita subripiet, sensumque interpolat error
 Humanum, quia nullus adest in carne manens vir,
 Vt homo, qui nunquam non falli possit in ista,
 Quamuis magnificè ingenio, quis polleat alto.
 Vtque ille interdum, sophiâ qui acrior extat,
 Ingenio maiorque manet, quid mente * retineta
 Falsum concipiat, contra, & quid rectius atque
 Verius ille minus sapiens meritique minoris
 Cordis in hospitio interdum præsentiat; inde at
 Nullus in hac vita positus, sit spes sibi, nec se
 Consilij alterius tumide non dicat egere;
 Cuius iudicium, & si non * Zabolica fallit
 Gannatura, * tamen laqueos hinc inde tumoris
 Non facile superat grauiores. hæc ita Patri
 Commemorans, aliâq; simul longo ordine Præsul;
 Statim iussit adesse viros, qui rite ministrent
 Vndam, qui Cererem Bacchum mensasq; reponant.
 Ipse autem interea sacram spatiat ad aram
 Cum Clericis alta acturus modulamina missæ.
 Laudibus expletus Christi venerandus honore
 Præsul perspicuo patulam suscepit in aulam,

* Canibus
auibus.

* S. Bene-
dictus.

* retineta.

* Zabolus.
i. diabolus.
* Vulpinus
astus.

Abbatem, Comitesque suos, manibus data lympha
 Funditur, & coram subito fit mensa reposta
 Vate, atque hospitibus, epulis onerata venustis.
 His ita confectis, successit lectio sacra
 Quam Praesul solito tetigit summo tenuis ore.
 Interdum satians supera dulcedine ciues.
 Hac namque explicita mussabant ora virorum
 Dulcia conloquia resonans pax undique circum-
 Fusa volat, penitus fit latus in aula
 Urbis apex, pastorque senex, cunctique minores.
 Amborum quoque tripudio versantur in alto.
 Hinc pater iste pius, fratrum gyrante corona
 Post epulas, post conloquia, post pocula leta
 Summisso capite saltem diuortia latus
 Nota petens, à Pontifice benedictus abibat.
 Non multi fluxere dies, nec tempora multa
 Prateriere, dehinc fratrum genialis * aceruus
 Cum Patre vnde ierat, iterum remearat eodem.
 Ventus namque senex famosi nominis Acigil
 Cum socijs digno primum collectus honore
 Fratibus à proprijs altam defertur in adem
 Christi Martyr ubi compta requiescit in arca,
 Quondam cum socijs telo sopitus acuto.
 Hinc, prece completa, Monachorum conflua turba
 In parte occidua templi seniore reuiso
 Statim prona ruit, Patrem de more salutat.
 Quare salutata propius accedere contra
 Namque iubet, pacemque iniens, atque oscula figens
 Congrua; more patrum pariter cum fratribus ipse
 Dauidicæ subito cecinit modulamina Musa.
 En quam dulce bonum fratres quamque ardua semper
 Latitia longe bilis rancore remoto,
 Moribus in sanctis communem viuere vitam.
 Hoc quoque carmine completo, diuortia lassus
 Abbas progrediens adiit optatus, euntem
 Prosequitur turba mixtim, inuenesque senesque,
 Inspiciunt gaudentque simul, ardentque tuendo.
 Illum namque diem Pater idem latus in omni
 Latitia cunctis secum disponit habendum;
 Fratibus ostentans penitus præcordia leta
 Corporis effigie, lingua, vultuque micare.

* glos. pul-
char.

Infecta basilicæ opera peraguntur.

HIC homo cæpit abhinc magno pietatis amore
 Ecclesia mundare loca, pavimenta refundi
 Constituit quadrata locans altaria circum
 Fixerat in summo petris contecta politis,
 Arcubus idem Racholpho dictante Magistro
 Et Monacho, fratrumque simul sine felle ministro.
 Cuius te meminisse rogo, cunctosque legentes,
 Hoc opus ut Domini pietas requietis honorem
 Ipsius anima tribuat, lucemque perennem,
 Conferat, ut dixi, hoc ipso dictante Magistro.
 Arcubus, atque interpositis hinc inde columnis
 Binas magnificè erexit, pulcro ordine cryptas.
 Quarum prima quidem spectans intendit Eoum,
 Ternis luminibus Oriens, ubi lucis ab axe
 Signifero pluvia tempestateque sonora
 Dissecta primum radios Sol aureus orbi
 Terrigeno spargit; unam, qua continet aram
 Interius comptam, sanctorum ritè patronum
 Reliquijs, quos inferius subnectere mens est.
 Nec minus hoc speleum capitis in vertice gestat
 Altare, sanctus quod iam sub tempore prisco
 Consecrat ipse suo Bonifacius Omnipotenti,
 Qua superaddita sunt, alij sacrandæ relinquens.
 Ast aliud quoque nobiliter, ubi Martyr adest nunc
 In parte occidua constructum cernitur antrum,
 Multum dives ope, interius spolijsque Piorum,
 Ternis prospiciens, fixis post terga fenestris.
 Obscuratus hinc atque hinc, clausisque duobus
 Solis ad occasum, qua Phæbus more recepto
 Mergitur in solitum vergens lux aure: callem,
 Lustrandoque rotat iterum tollendus in ortum,
 Hoc summo in capite, duris præ viribus aram
 Fortiter insistens pedibus, nam sustinet, in qua
 Christi Martyris eximij nunc membrâ locata
 Cum socijs, quoque sacra manent sine fine beatis.

Racholpho
architecto

Inuitatur Pontifex ad dedicandam Ec-
 clesiam.

HIS ita constructis, mox inuitatur ab omni

Fræ

*Fratrum consilio dignè fratrumque parente
 Haistolf sacrandam Metropolitanus ad eadem,
 Interea quoque fama volans, rumoribus altis
 Excitat ad laudem Christi multorum Christicolarum
 Concite corda pia, veniendumque, ecce repente
 Non mora, digreditur propria de sede Sacerdos,
 Primum progrediens Metropolitanus, & exin
 Turba Sacerdotum, Abbatum, Comitumque potentum,
 Ordinis atque etiam gaudens hincque inde minoris
 Ad tam magnificum & sanctum sub tempore festum,
 Disposito, cum vi multa confluit in unum.*

Candidus ad Modestum.

Perspice nunc Frater quo non praestantior alter
 Mentis luminibus mecumque haec numina firma.

Dedicatur Ecclesia, & translatur corpus Martyris Christi Bonifacij.

Venerat alma dies radio illustrata corusco
 Solis perpetui Praesul processit ad aulam
 Sacrandam; tunc reliquia tolluntur in altum
 Condenda interius, praecesserat ordine claro
 Pontificalis apex, rubra vexilla triumphi
 Regis magnifici pariter tolluntur in auram;
 Luminibus roseis aptè stipata deinde
 Turba Sacerdotum, Monachum, Comitumque potentum,
 Ordinis atque etiam clamans post terga minoris
 Consequitur, Christumque vocans ter voce tonantem.
 Inuitatur enim Christus virtute potenti,
 Ipsaque sancta Dei genitrix, virgoque Maria
 Compellantur in auxilium caelestia votis
 Agmina, Sanctorumque dehinc exercitus omnis.
 Cumque etiam his precibus ternos expleuerat orbes,
 Praesul & ipsa sequens, pariter lato agmine turba
 Protinus ante oculos plebis, oraque virorum
 Regi virtutum, Regis pracone iubente
 Victori que Deo, patuerunt limina templi.
 Ingreditur Praesul diuino numine ductus,
 Presbyterique simul intrant, aequae ministri,
 More suo interius acturi iussa potentis.

Dedicatio
 nis ritus.

Importantur enim lætis vallata choreis
 Sanctorum spolia, externis nam cætera turba
 Insistens precibus, altis exclusa respectat,
 Donec cuncta bonus famulis altaria Prasul
 Consecrat altithroni Regis presentibus, absque
 Quinis, qua mihimet iterum memoranda relinquo
 Protinus interea rursus, lictore iubente,
 Panditur alta atque alma Dei domus Omnipotentis.
 Inruit agmen ouans plebis; subito quoque semet
 Inque vicem valuasque intro pressere ruendo.
 Dextram namque tenet, dextra inducitque virum vir
 More Laicorum porgentes basia buccis
 Hinc sopito etiam & turbis clamore remoto.
 Ecclesiasticus hinc atque inde collectus in unum
 Martyris ad tumbam extemplo conuertitur ordo,
 Qua tunc noscitur in medio consistere templo.
 Plebs quoque testis adest presens, sit testis & ipse
 Conditor Omnipotens, qui maiestate perenni
 Semper ubique manet, eiusque exercitus omnis
 Quod eadem ipsa hora aduentus tunc numinis altæ
 Quarapitur Christi Martyr de sede priore,
 Perspicue in sacra multis innotuit aula.
 Prasulis interea insistit veneranda vetustas
 Hæstolfi precibus Christi solamina poscens,
 Ut opus inceptum diuino munere sacrum
 Cum socijs sacro possit concludere fine.
 At post hæc propius Christi tutamine fretus,
 Idem Prasuliens tolli venerabile corpus,
 Instruxit leuat ipse prior, hunc voce valenter
 Hymnum magnifico laudis nidore refertum
 Gignentis genitique simul, ac spiritus almi
 Te ergo Deum laudamus te Dominumque, fatemur,
 Te genitorem perpetuum, terra veneratur.
 Cuncta tibi angelicus adstans mirabilis ordo,
 Namque poli cunctæque potestates venerandæ,
 Cherubin quoque Seraphin pariterque verenter
 Iure tibi soli incessanti voce reclamant.
 Sanctus sanctus sanctus enim Dominus Deus vnus
 Sabaoth, cæli magna tellusque replentur
 Donâ perpetua maiestatis: quoque temet
 Cætus Apostolicus pollens, atque inclitus ordo

S. Bonifacii
 translatio.

Paraphra-
 sis hymni
 Te Deum.

Teque Prophetarum numerus laudabilis eque
 Te nitidus testium laudat exercitus ardens.
 Ecclesia te sacra canit diffusa per orbem,
 Maiestatem enim Patrem immensa venerandum.
 Atque tuum proprio verum depectore Natum
 Sanctum nam Paracletum aequali numine statum.
 Tu doxa Rex ac lucis, lux ardua Christus.
 Tu genitoris es aternus sine tempore natus.
 Tu hominem suscepisti mundum ad liberandum.
 Virginis atque uterum non horruit alta potestas.
 Deuicta mortis stimulo tu victor ubique
 Fidis nam miserans reserasti regna polorum.
 Tu Patris in dextra regnas virtute perenni,
 Desuper adueniens certus namque arbiter orbis
 Te petimus proni, proprios defende colonos,
 Mundi quos proprio redemisti sanguine Soter
 Saluum fac populum hostis de faucibus reductum.
 Atque tuam dignare Deus benedicere sortem.
 Auxilioque tuo rege sublimato per auum, &
 Omni quippe die temet benedicimus alte.
 Laudamusque tuum cuncta per secula nomen.
 Hacce die nos Christe potens dignare tueri.
 Ne nos commaculent spurca contagia vita.
 O nostri miserere Deus, nostri miserere.
 Sitque tua circa nosmet miseratio larga
 Corde quidem fixo veluti confidimus in te.
 In te summe Deus spero, non turber in auum.
 Hunc hymnum subito trepidus suscepit ab ore
 Pontificis forte simul Ecclesiasticus ordo
 Altitrono cantans, alto modulamine laudem.

S. Bonifacii Nam feretrum loculi, sacra qua Martyris almi
 corpus qui Membra inclusa iacent in prima fronte gerentes
 baularunt. Ambo graues amboque senes Haistolfus & Aigil-
 Haistolfus Scilicet a tergo pariter Monachusque Sacerdos
 archiep. Ercanbertus Bangolphi germanus, & Abbas
 & Aigil. Theotgarius, Bruun & varque simul Hrabanus, & ipse
 Presbyter & Monachus multorum iure Magister.
 Ibant equati numero, Christumque canebant:
 Cum quibus admixta pars hinc atque inde piorum
 Presbyterum, turbaque premens cum lumine circum
 Vi multa loculum gaudet contingere dextra.

Regia quippe via, pannis candentibus apte
 Regis perpetui magnum qua ducit ad altar
 Strata fuit, illuc idem, quos ipse Sacerdos
 Ercanbertus ouans Christi deuotus amore
 Martyris exhibuit, ostro peplumq; rigentem.
 Insuper accumulans auxit pro seque, suosque.
 His ita perceptis gressum porrexit ad aram
 Pontificalis apex, magno comitatus honore,
 In parte occidua Romano more peractum.
 Eleuat interea populari voce repente
 Aduena plebs Kyricieleison; fit clamor ad astra.
 Christicolis ardent penitus feruore recenti
 Numinis infusi, verum mirabile dictu
 Tu scis non solito laudis vox omnibus aqua
 Efficitur, lacrymas profundunt gaudia mentis
 Letitia, lacryma, & cantus miscentur in unum.
 Hinc aliud cecinit simili moderamine carmen
 Sors Domini magna laudis dulcedine plenum
 Gignentis genitique simul ac spiritus almi
 In celsis Domino gloria magno
 Voti sitque boni terrigenis pax
 Laudamus quoque te & sanctificamus
 Propter magnificum, & decus altum.

Hæc tam quippe diu celsæ iubilatio vocis
 Personuit, donec saxoso membra sepulchro
 Includunt, clausaq; dehinc pausanda relinquunt.
 Hoc namque occidua Martyr tumulatus honore
 Altithroni Regis compta iacet altus in ara
 Absida quam super exstructa namque imminet ingens
 Quamque egomet quondam hac Christi nutritus in aula
 Presbyter & Monachus Bruun, vilisque Magister
 Depinxi ingenio tenui, paruaque Minerua
 Formans expressi, varios ferrugine vultus.

Supplicatio pictoris & Poëtæ.

Cuius quemque rogo supplex meminisse legentem
 Hoc opus, orando Dominum pietatis amore
 Vt scelerum veniam fidens mereatur ab illo,
 Qui non vult quemquam peccati morte perire;
 Sed magis ut rediens viuat virtutibus almis.

Erkanber-
 tus Ban-
 golfi Abba-
 tis frater.

S. Bonifacii
 sepulchrum
 nouum.

Bruuni
 pictura.

His quoq; patratis summa celebratio missæ
 Laudibus intonuit dignis, quâ rite peractâ
 Lassi cum sociis multa crepitante caterua,
 Haiſtolf atq; Eigil ducti sub tecta recurrunt,
 Manibus, en altis Prasul conuiuia latus
 Pastor & ipse simul utrorumq; inde minores
 Mox ad eunt Patris celeres tum forte ministri.
 Dona ferunt Cereris multo sudore canistris
 Quæſita est alij vario nidore resperſas
 Instant ferre dapes, alij namque inclita vitro
 Ordine composito miscabant pocula Bacchi.
 Nec minus intererat epulis simul alma paternis
 Lectio namque cibus fortis solidusque virorum
 Intentos satians superi pinguedine verbi.

Epulum
præbitum.

De crastina dedicatione & reliqua.

Crastina cumq; dies, fuscas dimouerat alas
 Noctis & umbrifera nebula confederat aruis
 Euolat hospitio solis iam luce reſecta,
 Cum socijs iussus Humberct Corepiscopus antra ad
 Ecclesie sacrandæ dno, quæ luce reliquit
 Hesternæ Prasul, primum, quod spectat Eoum
 Pontificis vice rigido conspectus in ostro
 Adgreditur speleum, saltem quo nempe sacratio
 Vno cum titulo, simili mox ordine sacrat.
 Solis ad occasum spectans, quod respicit antrum
 Excipiuntur enim infecta hinc altaria bina.
 Vnum qua martyr media testudine templi
 Ante fuit, aliud qua Styrimi corpore quiescit
 Ac digna Liobgyd pausans Bonifacio neptis,
 Sola iacet busto mulierum sorte sepulta.
 Quæ rediens vno Iacobi simul atque Philippæ
 Cum titulo Prasul venturo dedicat anno.
 Ut liceat dictis summam comprehendere paucis
 Hanc aulam Haiſtolf Prasul Mogontia census
 Ecclesia Christi primæuis miles ab annis
 Cum magno studio ac magno pietatis amore
 Insuper & magno Sanctorum sacrat honore,
 Ordine prædicto, complens promissa petenti.

Humber-
ctus Corepi-
scopus cry-
ptas dede-
rat.

S. Styrimi
& S. Lioba
sepulcra.

Commemoratio Hrabani magistri & operis eius.

Huius nempe diem numerumq, ac tempus & annum
 Officia pariter sanctorum & nomina partim,
 Quem supra tetigi Hrabanus iure magister
 Versibus obtitulat, partim sermone retextit,
 Panso equidem cuius nunc hic ex ordine dicta
 Florigera huic operi dignum insigenda putavi.
 Quatenus in libro hoc memori narranda relatu
 Inlesa, intactaque simul, seruentur in eum.
 Hac tibi Frater mi, coram sollempnia presens
 Vt vidi, ut sensi, ut super hac addiscere quivi,
 Versibus exposui, iam nunc hic limite facto
 Qua superaddita sunt, alij scribenda relinquo.

Inferuimus
 lib. 2.
 Antiq.
 Fuld. c. 3.

De ædificatione basilicæ rotundæ & designatione
 eiusdem structuræ.

HÆc ubi facta at sunt instat prudenter ubiq,
 Sedulus addiscens communis gaudia vita,
 Ac igil, subiectis sacro connexus amore,
 Fratrum consilio, paruam qua corpora fratrum
 Hinc defuncta iacent deuotè namque rotundam
 Condidit Ecclesiam, latitans qua peruia crypta
 Sub tellure latet, vna quæ rite columna
 Incipit, ac supra octonis subrecta columnis
 Præpulchre in summo lapide concluditur vno.
 Hoc opus hoc etenim diuino munere docti
 Pastor, & ipse simul infantum* doctor honestus
 Cum socijs iaciunt, alto sinuamine mentis.
 Nescio quid magni fingentes arte fecunda
 Quod tamen ipse reor salua menteque fideque
 Istius Ecclesiæ & Christi præferre figuram.
 Templum quippe Dei sanctum est, quod Paulus aperte
 Christicolæ esse Christi vas personat ipse.
 Cuius tecturæ princeps & conditor adstat,
 Arbitrator ipse Deus, fundamentumque, columna
 Inconcussa manens semper virtute perenni.
 Qua fidei merito nunc hic plebs aduena Christo
 Subrigitur, templumque Deo* congliescit in alium.

* Hrabanus

Quod vero in summo lapide concluditur vno
 Edocet ipse monens, intenta mente rogandum
 Egregius doctor, ut qui virtute potenti, in
 Nobis capit opus placitum, dignetur in altum
 Perficere IESU, donec manifesta micando
 Ac famosa dies Christi procedat in orbem.
 Octona interius stantes hincque inde columna
 Totque beatitudinibus aptantur, ut apte
 Quis, quater bina hæc complentes dicta tonantis,
 In hac æde Dei fulcra mereantur haberi.
 Circulus Ecclesiæ qui nullo sine rotundus
 clauditur, interius, complectens commoda vita
 Spem quoque, vita perpetua regnumque, perenne, ac
 Præmia mansura posthanc signare videtur
 Vitam quis iusti merito vittantur in ævum.

De eiusdem Ecclesiæ dedicatione quam cymite-
rium vocant, &c.

HOC igitur templum Domino quod condidit almo
 Impiger ille senex, Metropolitanus ab urbe
 Digrediens Haiſtolff Thuringeæ rura petendo
 Tempore disposito, cum ternis dedicat aris,
 Cuius & ipse simul infantum Doctor optimus,
 Quem sæpe posui, dignè, doctèque pièque
 Officij numerum, tempus, annumque diemque
 Cum sanctam reliquis varia complectitur arte.

Sequebatur Hrabani Descriptio; quam in lib. II. An-
tiq. Fuld. c. V. transcripsimus.

De claustræ structura & infirmitate Abbatis.

AST opus ecce nouum senio depressus acerbo
 Exorsus, tandem subitò fit mentio claustræ.
 Consilium subeunt quidam dant more prioris
 Constitui; ast alij depromunt more Romano
 Solis ad occasum satius, ubi martyr optimus
 Ponciacet. huic consilio cessere priores.
 Atque huic suppliciter consensit cetera pubes.
 Quidnam plura loquar statim mensura laboris

Tenditur, effossoque solo fundamina ponunt,
 Feruet opus, animosque simul viresque ministras
 Cunctis par cura atq; operis concepta voluntas:
 Quod tamen infectum post se compleuerat alter.
 Protinus interea magni discrimine morbi
 Corripitur, cessitque cito violentia, lassis
 Artibus, increpuit mussans Concordia fratrum
 Cum gemitu patris inuiso perterrita morbo,
 Et tamen ille sibi collectis viribus ipse
 Corporis * hospitium tenui virtute dehiscens,
 Primus namq; aperit, propriis manibusq; reclusis.

* Sepul-
 obrum.

De obitu & sepultura & epitaphio i- psius.

Hinc magis atq; magis feruet, mortēq; minatur
 Effera vis morbi, tandemque urgente dolore
 Ductus ad extrema est, sistitque in limine latum.
 Quem circum glomerati omnes, hinc comminus atque hinc
 Namque senes inuenesque adstant, prex alma refertur
 In communi Deo, cari pro flamine patris
 Tum fratrum precibus saltim * commenditus, at sic
 In lectum moriens lassos protenderat artus,
 Vndantemque animam superas proflabat ad auras.
 Hoc obitu concussi animo, altusque per omnes
 It gemitus, queritantur hic genitoris amissa
 Gaudia; sed huius gerere quod namque potes vir
 Cum sua cuique dies, atque irreparabile tempus
 Certam iure manet, solita sic lege priorum.
 Hic obiit, aliisque loca hæc tutanda reliquit.
 Exin more patrum fratres mox quippe cadauer
 Exanimam templi orantes sub tecta ferebant.
 Inde interque manus sibimet, quem fecerat ipse,
 Poscentes requiem, tumuli sub domate condunt.
 Cuius epitaphium celebri cum dogmate iam tunc
 Versibus expressit nosser Hrabanus ouando
 Et pater & pastor meritis, & dogmate celsus.

* communi
 datum.

Commemoratio cari Patris & Pastoris.

Cernis quam nihil est, cernis mi frater amato

Sachs

*Sacri fluctuagi vana & peritura potestas.
 En iacet obiectus tumulo, quem plurima quondam
 Turba senum inuenumque simul stipata tegebat.
 Sed licet ad praesens careat affectibus istis
 In fratrum precibus semper letatur honestis.
 Hac nam conditio misera diraque sub aura
 Condita fama manent cunctis mortalibus agris.
 Hanc legem iure primi meruere parentes.
 Vnius ob culpam hanc Reges proceresque potentes,
 Diues inops, Dominus seruus, contractus, egenus
 Insons sonsque capit, nec habent discrimina finem.
 Latifera hac rapidus usque dum fortis & ardens
 Vltimus illo dies nebula clangoris & Ira
 In commune rapit totum sub tartara mundum.
 At pater hic genitale solum, patriamque, parentea
 Infans postposuit, Buchonica rura petiuit.
 Iustitia gradibus paulatim pronidus, hicce
 In hac ade locum diuino munere celsum
 Promeruit, nulli veterum pietate secundus.
 Hunc ita nutribat geminis discretio mammis
 Mater virtutum, summo sit gratia Christo,
 Vt nec sponte suos unquam terrore bidentes
 Praciperet, nec ab his unquam conterritus iret.
 Auribus admitti spreuit prudentia Patris
 Friuola vaniloquam, nec huic insomnis & atra
 Suspicio incautos torquet, qua maxime quosque
 Praeualuit sed nec facile commotus in ira
 Dira & flammivoma mentis incendia prompsit.
 Hic acies geminas flectens diuertit, & aufert
 Hostis pestiferi prorsus neu vana viderent.
 Paenituit altè si quem conspexit inertem
 Vela dare, nimiumque fugam, tetrumque timorem
 Ipse sui blando saepe compestuit ore.
 Hinc etiam sopita fuit hincque inde maligna
 Infausta genitrice sata discordia proles.
 Nec poterat ex hinc fratrum concordia rumpi.
 Huius strenuitas Fuldenfis Cænobij res
 Non tulit in partes rapere, nec torua potentum
 Lumina, nec procerum tumidos horrebat honores
 Noxia quaeque vetans, vetuit sed maxime fures,
 Insequitur pansaque mala, constanter agendo,*

*Acigilia
 Elogium.*

*Cacopragmones, * hic rite procul expulit à se.
 Hic decus, hic nostra fautor & gloria vita
 Extitit, hic operis nostri nostrique laboris
 In hac æde Dei salubri cum dogmate Noe
 Huius te meminisse rogo, cunctosque legentes,
 Hoc opus, ut Domini magna & miseratio larga
 Hunc in perpetua requie conseruet in ævum.*

* Maleficos

EXPLICIT LIBER CANDIDI PRESBYTERI.

PPPP

Ad